
*Альона
Рогожинська*

ІСПИТ НА ВСТУП ДО КОНТИНЕНТАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ

На початку другої частини курсу сучасної філософії ми натрапили на певні труднощі: досить важко вивчати те, що відбувається і звершується власне у нас перед очима. Звичні підручники далеко не завжди є джерелом для опанування фактичного матеріалу щодо нових інтелектуальних віянь — та й вони не завжди об'єктивно репрезентують відповідні проблеми. Ще більше непорозумінь виникає тоді, коли книги з філософії пишуть люди, які не є філософами і не орієнтуються в проблемах, обмежуючись у власному викладі досить сумнівними даними.

Цього року як експеримент нам було запропоновано до опанування замість звичайного підручника використати книгу Саймона Кричлі «Вступ до континентальної філософії», видану Українським філософським фондом [Кричлі С. Вступ до континентальної філософії. Пер. з англ. Вадима Менжуліна. — К.: Стилос, 2008. — 152 с.]

Перекладач у передмові чітко аргументує вибір саме цієї книги як об'єкта перекладу. Він зазначає, що останнім часом в Україні перекладацька увага була зосереджена на видатних мислителях, які вже стали класиками, проте наразі настав час розширити коло перекладів. До того ж С. Кричлі є представником англomовної філософської думки і водночас автором книги про континентальну філософію. Цей факт є досить цікавим, адже європейську, або острівну англomовну філософію ХХ століття прийнято вважати

аналітичною, орієнтованою на логіку, позитивізм, прагматизм, на противагу континентальній, яка своєю чергою більше зорієнтована на критику науки, перехід до ірраціонального, більш поетичного тощо.

Проте книга С. Кричлі зовсім не про те, як різняться ці дві традиції — навпаки, він намагається їх примирити, довести, що межу між ними не так просто прокласти. Найвиразніше це унаочнює розглядуваний автором приклад полеміки М. Гайдегера і Р. Карнапа.

Цей випадок С. Кричлі вважає конфліктом між двома типами осмислення світу: екзистенційним («герменевтичним»), представником якого був М. Гайдегер, і науковим, який репрезентував Р. Карнап. Найбільшого розпалу полеміка набула навколо питання про метафізику. Обидва філософи говорили про її подолання, проте в різних сенсах: М. Гайдегер хотів «подолати» традицію метафізики, що вважала за даність існування буття й була лише «історією буття», а для цього варто було поставити під сумнів саму метафізику; натомість Р. Карнап бажав іншого — він хотів «звільнити» науку від метафізики, а філософію зробити, по суті, помічницею науки, яка б опікувалася «суто логічним поясненням гіпотез та методик емпіричної науки». З позицій такого наукового світогляду, метафізичні висловлювання є не просто хибними, але й такими, що не мають сенсу (це й намагається довести Р. Карнап у праці «Подолання метафізики логічним аналізом мови»).

Проте проблема, що перебуває в центрі уваги цих філософів, одна: визнаючи мову як реальність, у якій відбувається перебіг мислення, вони, утім, беруть за основу різні способи розуміння і пізнання цієї реальності. Так, якщо Р. Карнап вважав за потрібне розмежовувати те, що може і що не може бути висловлене, для чого хотів подолати двозначності буденної мови, то М. Гайдегер був проти цього й хотів, щоб пізнавали не тільки абстрактні істини, а й те, що має місце в повсякденному житті.

Проте С. Кричлі не стає прибічником жодної з означених точок зору: він вважає, що ці два погляди дають змогу подивитися водночас на такі речі, як «філософська проблематика» та «культурна недуга», і, як вважає філософ, доки вони не будуть усвідомлені, ми будемо затиснуті із двох боків між «Сцилою сциентизму і Харибдою обскурантизму».

У підсумку С. Кричлі сподівається, що, незважаючи на всі розбіжності між цими двома традиціями, вони мають потенціал до об'єднання (і зрештою це колись відбудеться) задля автентичної філософської практики, на противагу «вузько цеховим дискусіям» в пошуках відмінностей аналітичної і континентальної філософій.

Ця книга, як на мене, дуже добре допомагає зорієнтуватись у ключових засадах аналітичної та континентальної традицій, а також загалом у сучасній зарубіжній філософії як їх спадкоємиці. При цьому зіткнення означених підходів має своєю причиною не стільки дійсні категоричні

відмінності між традиціями, скільки інтелектуальне непорозуміння й небажання сприйняти точку зору опонента.

Нові переклади філософських праць українською мовою наразі здійснюються в рідкісному творенні української філософської мови. Про це, зокрема, нам розповідав свого часу на презентації своєї книги київський феноменолог В. Кебуладзе. Отже, якщо ми матимемо тільки переклади класиків, то відставатимемо від сучасних трендів у царині філософської думки, насамперед мовних. Переклади таких книжок, як праця С. Кричлі, — це чудова нагода долучитися до тих інтелектуальних зрушень, що відбуваються у філософії на Заході, без чого нам не скласти іспит на вступ до континентальної філософії.

Альона Рогожинська — студентка філософського факультету Одеського Національного університету ім. І.І. Мечникова, стипендіат стипендії Г.В. Флоровського.
